

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان قزوین

معاونت بهداشتی

مرکز بهداشت شهید بلندیان شهرستان قزوین

راهنمای پیشگیری از حوادث کودکان در مدارس

ویژه ی کارکنان بهداشتی و مربیان بهداشت

تهیه و تنظیم: منیر مهدی پور کارشناس کودکان شهرستان قزوین

انتشارات کمیته علمی-اجرایی آموزشی و ارتقای سلامت (۱۹۰)

"راهنمای پیشگیری از حوادث کودکان در مدارس"

مقدمه:

آماري که از داخل و خارج کشور در مورد حوادث بچه ها، بخصوص در سطح کودکانستان و دبستان گزارش می شود موضوع را بی اندازه مهم و قابل توجه می سازد. عده ای خیال می کنند که با وارد شدن بچه ها به محدوده مدرسه، آنها درایمنی کامل خواهند بود و هیچ خطری آنها را تهدید نمی کند. در صورتی که استعداد ایجاد حوادث و سوانح در محدوده مدارس به علت محدودیت فضا، تراکم بچه ها و بازی گوسی آنها به مراتب بیشتر از خانه بوده و کمتر مدرسه ای است که هر روز یا هر هفته حادثه ای کوچک یا بزرگ را تجربه نکند. پدران و مادران عزیز می دانند که در خانه ای که بیش از یک بچه وجود دارد کنترل فرزندان مشکل است و نیاز به انضباط و مدیریت درست می باشد. تنها دراین صورت است که می توان محیطی نسبتاً آرام و خالی از حادثه در خانه ایجاد کرد. بازیگوسی و شیطنت در خمیره ذاتی یک طفل سالم است. در نتیجه کنترل صدها بچه قد و نیم قد در مدارس، امری مشکل و حائز اهمیت است، شاید لازم باشد کلیه مدارس گزارشی ماهیانه از وضعیت ایمنی خود و حوادث و سوانحی که در آنها اتفاق می افتد، با ذکر نوع حادثه، محل آن و نواقص موجود به یک مرکز واحد دهند، تا با تجزیه و تحلیل کلیه حوادث، نقاط ضعف و کانون های حادثه زا در مدارس کشف و در جهت جلوگیری از حوادث مشابه اقدام مطلوب به عمل آید. آنچه در این مبحث به عنوان توصیه های ایمنی و رفع نواقص پیشنهاد می گردد، دلیل بر وجود همه آنها در مدارس نمی باشد، بلکه این مسئولین مدارس هستند که با مروری عمیق بر این توصیه ها، برنامه ریزی برای رفع اشکالات موجود را به عمل آورند. برای مثال در برخی از موارد ساختمان برای مدرسه ساخته نشده، بلکه دانش آموز و نیاز های محلی بر ساختمان مدرسه تحمیل شده در نتیجه این دانش آموزان هستند که تحت شرایط و عوامل نامطلوب محیطی از جمله نور، صدا، حرارت و هوا قرار می گیرند. این مجموعه آموزشی جهت استفاده کارکنان بهداشتی و مربیان بهداشت برای آموزش به دانش آموزان و آگاهی مسئولین و آموزگاران برای بررسی، برنامه ریزی و اجرای توصیه های ایمنی در راستای پیشگیری از حوادث کودکان در مدارس تهیه شده است.

تهیه و تنظیم: منیر مهدی پور

کارشناس کودکان شهرستان قزوین

توصیه های ایمنی در مورد ساختمان مدرسه:

یکی از مهم ترین عوامل ایجاد حادثه در مدارس بخصوص در فصل زمستان که هوا مرطوب و زمین خیس است، برق می باشد. آنچه مسلم است در کشور های پیشرفته دنیا در اماکن عمومی ، بخصوص مدارس از بالاترین استانداردهای ایمنی و سیم کشی برق در ساختمان استفاده می کنند و نکاتی بنیادی در ساختمان مدرسه از نظر برق رعایت می گردد، که کوچکترین نقطه ضعف برای ایجاد خطر باقی نمی ماند. مشکل اصلی ما ساختمان های قدیمی است که بعضی از آنها با کوچکترین لرزش یک زلزله از هم می پاشند .

توصیه های کلی در این زمینه به شرح ذیل می باشد:

* میزان برق مصرفی مدرسه، باید محاسبه و در جهت نصب کنتورهای مناسب اقدام لازم بعمل آید.

* کلیه فیوزها از نوع خودکار انتخاب و بعد از کنتور نصب شود.

* کلیه سیم کشی های مدرسه بوسیله یک متخصص ، محاسبه و از نوع مناسب انتخاب و در لوله های فولادی بطور زیر کار نصب گردند.

* کلیه کلیدها و پریزها بطور ماهیانه بازرسی گردند و برای پریزها روپوش مخصوص ایمنی در نظر گرفته شود و یا از نوعی انتخاب گردند، که اطفال نتوانند به راحتی میخ ، میله فلزی و یا چیز دیگری در آن فرو کنند.

* در کودکانستان ها و شیرخوارگاه ها، کلیه پریزها و کلیدها باید در ارتفاعی نصب شوند که در دسترس بچه ها نباشند.

* از یک پریز یا یک نقطه انشعاب نباید همزمان بیش از یک انشعاب گرفت. گرفتن بار بیش از اندازه از یک پریز، باعث گرم شدن سیم و ایجاد آتش سوزی و اتصالی می شود.

* بطور کلی شبکه برق رسانی مدرسه، می بایست به سیستم اتصال زمین مجهز باشد . با این کار خطرات احتمالی بطور قابل ملاحظه ای تقلیل می یابد.

* سیم کشی های موقت در محوطه باز مدرسه ، روی شاخه درختان و دیوارها باید ممنوع گردد.

* کلیه تاسیسات برقی مدرسه می بایست، در جعبه ایمن و محفوظ نصب و درب آن قفل شود، تا از دست بچه های کنجکاو در امان باشد و روی جعبه علامت خطر و عبارت " دست نزنید " نوشته شود.

گاز امروزه در همه جا و در بیشتر مدارس برای مصارف آزمایشگاهی، ایجاد گرما و آشپزی بکار می رود.

نکات ذیل در مورد گاز دارای اهمیت خاصی است:

* کپسولهای گاز باید در سایه قرار داده شوند و از باران و اشعه آفتاب محافظت گشته و از دسترس بچه ها کاملاً دور باشند و ترجیحاً بوسیله شبکه فلزی، محصور و محافظت گردند.

* لوله کشی گاز می بایست، با استاندارد تصویب شده شرکت ملی گاز ایران بوده و به تائید مسئولین فنی آن شرکت رسیده باشد.

* اجاق گاز و کلیه شبکه، شامل شیر و لوله کشی آن بطور هفتگی باید مورد بازدید و بازرسی دقیق واقع شوند، تا هر گونه تراوش گاز یا نقص فنی در سیستم کشف و رفع گردد.

*پله و پلکان مدرسه یکی از کانون های خطر و حادثه برای بچه ها می باشد. چون دویدن بچه ها در این مسیر با ازدحامی که بوجود می آید نمی تواند خالی از خطر باشد ، لذا وجود پلکانهای عریض و کوتاه که در صورت لزوم مجهز به نرده و دستگیره در طرفین بوده و همچنین کنترل ایاب و ذهاب بچه ها در تقلیل خطرات موثر می باشد . تأمین نور کافی نیز از شرایط الزامی پله ها و راهروها می باشد.

راههای دستیابی به پشت بام مدرسه می بایست تحت کنترل شدید بوده و در صورت لزوم قفل گردد .رفتن بچه ها به پشت بام در اثر کنجکاوی و احتمالاً تعقیب پرندگان و یا گربه حوادثی جدی بوجود می آورد.

*در برخی مدارس استفاده از بخاری های نفت سوز متداول است. این بخاریها چندین خطر برای بچه ها ایجاد می کنند که عبارتند از سوختگی بچه ها در اثر تماس با بخاری ، آتش سوزی بعلت واژگون شدن بخاری و دست کاری درجه آن و یا ریختن نفت سرد در کوره داغ بخاری و در نتیجه تبخیر شدن و آتش گرفتن و یا انفجار آن و بالاخره مسمومیت گازی دانش آموزان بطور تدریجی در کلاس بر اثر بد سوختن بخاری و یا ایجاد ارتباط بین دودکش و لوله های رابط با محدوده کلاس و پس زدن گازها بعلت مسدود شدن دودکش ها.

*احتمال لیز خوردن بچه ها بعلت خیس بودن کفش ها در زمستان و یا شستشوی کف ساختمان با مواد ضد عفونی کننده وجود دارد که در این مورد نیز باید توجه کافی مبذول شود.

*سقوط سنگ و کاشی از نماهای ساختمان مدارس می تواند جان بچه ها را تهدید کند.لذا بازرسی دقیق این سنگ ها و محکم کردن آنها بر پیشانی دیوارها بوسیله پیچ های آهنین توصیه می گردد.

*نهایت کوشش در مورد رعایت بهداشت و نظافت و تهویه توال و دستشوئی مدارس می بایست بعمل آید و تمام قسمت های آن باید کاشی کاری گردد.زیرا علاوه بر راحتی نظافت ، امکان نوشتن و نقاشی کردن و یادگاری نوشتن روی دیوارها را از بچه ها سلب می کند.

در مدارسی که خود امکانات تغذیه دارند و یا بچه ها ناهار خود را همراه می برند ، رعایت و توجه کردن به نکاتی از قبیل شستن دست بچه ها قبل و بعد از غذا کمال اهمیت را دارد.

*تأمین نور کافی در کلاس درس متناسب با ساعات شبانه روز و شرایط فصلی بی اندازه مهم است،زیرا این مطلب می تواند به مرور زمان در سلامت چشم بچه ها موثر واقع شود.

*رعایت فاصله مناسب برای نشستن بچه ها نسبت به تخته سیاه یا توجه به قدرت دید اطفال و نواقص احتمالی چشمی که دارند بی اندازه مهم بوده و از وظایف اولیای مدرسه می باشد.

*هوای سالم برای ادامه زندگی ضروری بوده و اکسیژن کافی برای سوخت و ساز بدن و سلامت آن بسیار مهم است . تنفس هوای ناسالم در محدوده کلاس بطورمشترک با دهها دانش آموز دیگر آن هم برای مدت طولانی ، بر روی دستگاه تنفس و سلامت دانش آموزان تاثیر می گذارد . لذا تأمین هوای سالم و کافی متناسب با نیاز افراد و تعداد آنها و مدت زمان کلاس ، ضروری می باشد.

*نا مناسب بودن صندلی های کلاس از نظر ساخت و طرز نشستن دانش آموزان، شاید تاثیر منفی خود را فوراً ظاهر نکند ولی به مرور زمان مسلماً اثرات نامطلوبی بر روی سلامت دانش آموزان گذارده و حتی ضایعاتی در استخوان بندی آن بوجود می آورد.

توصیه های ایمنی در مورد محوطه بازی بچه ها و حیاط مدرسه

دانش آموزان بعد از کلاس درس به حیاط مدرسه می روند، به طور دسته جمعی مشغول بازی شده و کارهای ابتکاری انجام می دهند، که در اینجا با ذکر تعدادی از آنها توجه مسئولین را با خطرات احتمالی که بچه ها را تهدید می کند جلب می کنیم. تجارب گذشته و آمار موجود، وجود خطر را در این زمینه ها تأیید می کند. بالا رفتن بچه ها از درختان، پایه پرچم، پایه های برق، میله های والیبال یا بسکتبال و یا دیوارهای کوتاه مدرسه، همیشه با خطراتی همراه بوده و به خصوص در فصل زمستان به علت لیز بودن و مرطوب بودن، منجر به برق گرفتگی یا سقوط گردیده است. وسایل و اسباب بازیها از قبیل الاکلنگ، تاب، سرسره و غیره برای مدارس و بچه ها ضروری می باشد، ولی متأسفانه این محدوده فعالیت یکی از کانونهای خطر و ایجاد حادثه در کودکان و دبستان بوده است. لذا وظایف مسلم مسئولین مدرسه است که به موارد ذیل توجه دقیق نمایند:

* بازدید و بازرسی این وسایل به منظور اطمینان از سالم بودن و حسن کارکرد آنها (حداقل هفته ای یک بار)

* آموزش اطفال در استفاده صحیح و فنی از این وسایل

* نظارت مداوم بر کارکرد بچه ها به منظور اطمینان از عدم وجود خطرات احتمالی.

* کنترل بچه ها از نظر رعایت نوبت و تطبیق شرایط سنی بچه ها با وسایل بازی.

* تعدادی از مدارس دارای استخر شنای اختصاصی می باشند، که سقوط در استخر پر از آب و ایجاد خفگی و یا سقوط اطفال به داخل استخر بدون آب و ایجاد شکستگی سر و گردن و احتمالاً مرگ، سابقه فراوان دارد.

لذا مسئولین مدرسه می بایست با در نظر گرفتن شرایط فصلی اقدام مناسب و مقتضی در جهت ایمن ساختن استخر بعمل آورند که مهمترین آنها عبارتند از نرده کشیدن به دور استخر با ارتفاع مناسب، پوشاندن روی استخر بوسیله تخته یا ورقه های موج دار، کنترل و نظارت مداوم بر روی دانش آموزان و بالاخره آموزش آنها در مورد خطرات احتمالی.

رفتار خشونت بار دانش آموزان با یکدیگر، ایجاد گروهها و دسته بندی ها، حمله های فردی و دسته جمعی به یکدیگر و استفاده از چوب وميله و خودکار و خط کش به تقلید از فیلم های حادثه ای غربی، معمولاً حادثه آفرین بوده و در مواردی باعث کوری چشم و ایجاد زخم های عمیق و یا شکستگی شده است. علاج این کار ایجاد انضباط مستمر، نظارت مداوم و کنترل آنها از طرف اولیاء مدرسه می باشد.

* وجود اختلاف سطح از قبیل پله در محوطه بعضی از مدارس به علت عرض کم، شیب زیاد و احتمالاً شکستگی پله ها و نداشتن نرده و دستگیره ایجاد حادثه کرده است. این اختلاف سطح ها در فصل زمستان با بودن برف و باران می تواند به نحوی مضاعف خطرناک و حادثه زا باشد.

* ریزش دیوارهای مدارس امری معمول نمی باشد، ولی متأسفانه مواردی مشاهده شده است که بعلمت فرسودگی دیوار و عدم توجه مسئولین امر، دیوار فرو ریخته و خطرات جانی برای اطفال به بار آورده است. بازرسی دیوارهای مدرسه بخصوص در فصل زمستان که رطوبت جذب می کند، نباید از نظر دور بماند. یکی از مواقعی که بچه ها در معرض خطر افتادن، سقوط و لگد شدن قرار می گیرند، هنگام تعطیل شدن از مدرسه و خروج آنها می باشد. در این مورد معمولاً کوچکترین و ضعیف ترین ها هستند که آسیب و صدمه می بینند. لذا ایجاد انضباط و کنترل بچه ها هنگام خروج، کمال اهمیت دارد.

وسایل و تجهیزات ایمنی و بهداشت عمومی:

هر مدرسه باید به تجهیزات ایمنی و بهداشت عمومی مناسب، مجهز و برای مقابله با خطرات و حوادث احتمالی اولیه خودکفا باشد. بدین جهت وسایل ذیل را در سطح یک دبستان معمولی شش کلاسه توصیه می کنیم:

۱- کپسولهای اطفاء حریق از نوع مناسب، به اندازه کافی برای مقابله با آتش سوزیهای احتمالی شامل حداقل یک دستگاه کپسول آتش نشانی ۶ کیلویی از نوع گاز کربنیک برای آشپز خانه و آتش سوزیهای برقی و حداقل دو دستگاه کپسول آتش نشانی از نوع پودر گاز شیمیایی برای آتش سوزی نفت و گاز و غیره توصیه می گردد. در صورت تعدد طبقات حتما برای هر طبقه حداقل دو دستگاه در نظر گرفته شود و این وسایل دور از دسترس بچه ها و قابل رویت برای همه در ارتفاع ۱/۵ متری زمین روی دیوار نصب شود.

۲- یک جعبه کمکهای اولیه برای استفاده در مواقع فوری واحتمالا یک تخت برای استراحت بچه ها و یک برانکارد و مقداری وسایل و تجهیزات ضد عفونی کننده، حداقل وسایل مورد نیاز برای انجام کمک های اولیه می باشد.

۳- کلیه مدارس که دارای بیش از یک طبقه می باشند، باید مجهز به سیستم اعلام خطر عمومی برای مواقع خطر باشند.

۴- هر مدرسه می بایست دارای یک سیستم ارتباط جمعی مناسب (مثلا بلندگو) باشد، که نه تنها در شرایط عادی مورد استفاده قرار می گیرد، بلکه در مواقع حساس و اضطراری اهمیت زیادی را برای اعلام خطر و تماس با همگان دارد.

۵- کلیه مسئولین مدرسه از سرایدار تا مدیر با توجه به میزان مسئولیت، می بایست نکات لازم را در مورد آتش نشانی، کمک های اولیه و امداد و نجات فراگیرند.

۶- کلیه مدارس که دارای بیش از یک طبقه می باشند، باید دارای طرح اجرائی تخلیه اضطراری بچه ها از مدرسه در مواقع خطر بوده و این طرح می بایست تهیه و حداقل ماهی یکبار برای اطمینان از حسن اجرای آن تمرین گردد. اطلاعات کافی و دقیق در مورد شماره تلفن ها، نحوه ارتباط با مراکز آتش نشانی، بیمارستان ها، اورژانس، پلیس و همچنین اولیای بچه ها، باید تهیه و در طول شبانه روز در اختیار باشد.

توصیه های ایمنی در مورد بچه ها:

نکاتی که به شرح زیر داده می شود کاملا به وسیله ایجاد انضباط، کنترل و نظارت مداوم و جدیت در کار قابل اجرا می باشد.

۱- استفاده از تیغ برای تراشیدن مداد و یا اصولا آوردن آن به مدرسه باید ممنوع گردد.

۲- از آوردن اشیاء و وسایل خطرناک از قبیل چاقو، پنجه بوکس، کبریت و سوزن به مدرسه جلوگیری بعمل آید.

۳- شوخی بچه ها با یکدیگر و کشتی گرفتن که معمولا باعث ایجاد کدورت و در موارد جدی تر باعث فرو کردن انگشت در چشم، گاز گرفتن یا فرو کردن مداد در بدن می گردد. باید جدی تلقی گردد. و از این قبیل شوخی های خطرناک می تواند در بچه های کم سن و سال ایجاد ترس و دلهره کرده، اثری نامطلوب به جای گذارد.

۴- بچه ها را می بایست از خرید مواد خوراکی از قبیل زالزالک، لواشک و ذغال اخته از فروشندگان دوره گرد منع کرد.

۵- دانش آموزان را که در سنین بالاتر می باشند می بایست ازهم اکنون به اصول تعاون، همکاری، معاونت در امور ایمنی ، آتش نشانی، کمک های اولیه و مددکاری ترغیب و تشویق نمود.

در پایان، نکات عمده ایمنی مدرسه به طور خلاصه جهت بهره برداری بهینه ذکر می گردد:

۱۰۰ نکته ایمنی مدرسه

۱- درب کلاس ها به طرف بیرون باز شود، تا در صورت هجوم دانش آموزان هنگام حوادثی مانند آتش سوزی درب به راحتی باز شود.

۲- درب کلاس ها داری دستگیره مناسب و سالم باشد.

۳- کلاس فاقد ترک ، درز سقف و دیوار ها باشد . زیرا ممکن است باعث ریزش ناگهانی تکه های بزرگ بر سر دانش آموزان گردد.

۴- موزائیک های کف کلاس لیز نباشد که باعث سرخوردن و ایجاد حادثه شود.

۵- تابلوی کلاس درس محکم به دیوار نصب شده باشد.

۶- بخاری کلاس در گوشه ای خارج از مسیر تردد دانش آموزان و ترجیحاً بالاتر از سطح زمین نصب شده باشد.

۷- پنکه های سیار حتی الامکان در کلاس درس استفاده نشود.

۸- درب های اضطراری (درب دوم) راهروهای عمومی مدرسه همیشه باز باشد. تا در صورت بروز حوادثی مثل زلزله و آتش سوزی دانش آموزان از چند درب بتوانند خارج شوند.

۹- وسایل سرما زا مثل کولر در سالن های مدرسه ، با ارتفاع و حفاظ مناسب نصب باشد زیرا کنجکاوی کودکانه دانش آموزان باعث می شود که نقص عضو و حوادث دیگری ایجاد شود.

۱۰- کپسول اطفاء حریق در مکان مناسب، در دسترس و در معرض دید نصب شده باشد.

۱۱- کپسول اطفاء حریق به ازای هر ساختمان در مدرسه نیاز است.

۱۲- سیم کشی برق مدرسه به روش توکار باشد.

۱۳- پریزهای برق دارای روکش ایمن باشد.

۱۴- درسیستم برق کشی ، مواردی که منجر به بروز حادثه گردد مثل فرسودگی، اتصالات و لخت بودن سیم های برق و ...وجود نداشته باشد.

۱۵- کنتور برق دارای جعبه محافظ باشد.

۱۶- عدم وجود گودال ها و چاله ها و ... در کف حیاط مدرسه.

۱۷- وجود جعبه کمک های اولیه درمدارس.

۱۸- مدیران مدرسه ، نحوه استفاده از جعبه کمک های اولیه را بدانند.

۱۹- مدیران مدرسه ، نحوه استفاده از کپسول آتش نشانی را بدانند.

۲۰- پله ها دارای ارتفاع و شیب مناسب باشد.

- ۲۱- پله ها نرده های مناسب داشته باشند.
- ۲۲- نور مناسب مطابق استانداردهای نورسنجی باشد.
- ۲۳- دانش آموزان نحوه خاموش کردن آتش را با استفاده از کپسول اطفاء حریق بدانند.
- ۲۴- پلیس مدرسه فعالیت خود را به صورت عملی همواره انجام دهد.
- ۲۵- مدرسه دارای پلیس باشد.
- ۲۶- درب مدرسه به خیابان های شلوغ منتهی نباشد و ترجیحاً دانش آموزان از دربی که به خیابان خلوت تر منتهی می شود تردد نمایند.
- ۲۷- دانش آموزان مدرسه بدون گواهی نامه از موتور سیکلت استفاده نکنند.
- ۲۸- دانش آموزانی که مجاز به استفاده از موتورسیکلت می باشند، از کلاه ایمنی استفاده نمایند.
- ۲۹- کلیه دانش آموزان دبیرستانی اصول رانندگی صحیح با موتور سیکلت را بدانند.
- ۳۰- کلیه موتور سیکلت های دانش آموزان باید مجهز به چراغ شبرنگ ، چراغ راهنما ، ترمز استاندارد ، آئینه و ... باشد.
- ۳۱- مدیران مدرسه با همکاری کارشناس نیروی انتظامی، هر چند وقت یکبار جلسات بازآموزی دانش آموزان موتور سوار را داشته باشند.
- ۳۲- منبع سوخت (نفت) در مدرسی که گاز سوز نیستند. بدون نقص و در محل مناسب دور از دسترس دانش آموزان باشد.
- ۳۳- به هیچ وجه منبع نفت ، بشکه نفت ، گالن نفتی ، پیت نفتی در راهروها و کلاس های درسی نباشد.
- ۳۴- کلیه دانش آموزان نحوه عبور از خیابان را بدانند.
- ۳۵- هرگز دانش آموزان وسایلی مانند چاقو ، زنجیر و ... همراه نداشته باشد.
- ۳۶- محیط ورزش دانش آموزان امن باشد.
- ۳۷- وسایل بازی تاب ، الاکلنگ و سرسره اگر در مدارس وجود دارد، در زیر آن تشک نرم یا ماسه استفاده شود.
- ۳۸- در جلوی کلیه مدارس باید خط کشی مناسب و مطابق با استانداردهای راهنمایی و رانندگی وجود داشته باشد.
- ۳۹- بالکن های مدرسه دارای نرده محافظ به ارتفاع ۲ متر باشد.
- ۴۰- فاصله تابلو از اولین ردیف صندلی ۲ متر و ۲۰ سانتی متر باشد.
- ۴۱- نور از سمت چپ بتابد (پنجره ها در سمت چپ قرار داشته باشد).
- ۴۲- ارتفاع پنجره از زمین ۱/۵ متر باشد.
- ۴۳- مساحت پنجره یک پنجم مساحت کلاس باشد.
- ۴۴- مدرسه باید در محدوده شهر یا روستا قرار داشته باشد(در نواحی مسکونی باشد).
- ۴۵- مدرسه به کلیه امکانات و تاسیسات مثل آب، برق، تلفن و گاز دسترسی داشته باشد.
- ۴۶- مدرسه با توجه به تعیین جهت وزش باد ، نباید در مسیر و مجاورت عوامل آلودگی زا مانند کارخانجات صنعتی ، شیمیایی ، محل های دفن زباله ، فاضلاب شهری ، دامداری و مرغداری ، باغ خانه ها ، کشتارگاهها ، کوره های آجرپزی

- ، محل انباشت کود و ... باشد زیرا به نحوی ممکن است ایجاد بو، گرد و غبار داشته باشد (حداقل ۵۰۰ متر فاصله مدرسه از این مکان ها الزامی است) و ... برای دانش آموزان خطر داشته باشد.
- ۴۷- پله های مشرف به پرتگاه باید لغزنده نبوده و به نرده مناسب مجهز باشد.
- ۴۸- حداکثر ارتفاع پله ها در مدرسه ها ۱۸ سانتیمتر و حداقل عرض آن ۳۰ سانتی متر باشد.
- ۴۹- برای در و پنجره ها نباید از شیشه بزرگ (جام) استفاده شود.
- ۵۰- کلاس دانش آموزان خردسال در مدارس چند طبقه، باید در طبقات پائین تر قرار داشته باشد.
- ۵۱- ایجاد هر گونه بالکن و تراس مرتبط با کلاس درس ممنوع است.
- ۵۲- در مدارس شبانه روزی مساحت اتاق خواب باید برای هر اتاق حدود ۴۰ متر مربع، تخت دو طبقه به ظرفیت ۸ نفر باشد.
- ۵۳- برای هر نفر در اتاق خواب شبانه روزی، باید ۵ متر مربع سطح در نظر گرفته شود.
- ۵۴- حداکثر تعداد افراد در هر اتاق عمومی در خوابگاه ها نباید بیش از ۸ نفر باشد.
- ۵۵- کف آزمایشگاه و کف میزهای آن باید قابل شستشو و نسبت به حرارت و مواد شیمیایی و غیره مقاوم باشد.
- ۵۶- در مدرسی که به شبکه آب روستا متصل نیستند، کلر زنی مداوم منبع آب طبق استاندارد باید صورت بگیرد.
- ۵۷- ارتفاع روشویی ها، متناسب با سن دانش آموزان در دوره های مختلف تحصیلی ۷۵-۶۰ سانتی متر از سطح زمین باشد.
- ۵۸- در کلاس های شبانه یا کلاس هایی که اجباراً از نور مصنوعی استفاده می نمایند، شدت روشنایی بایستی برابر ۳۰۰ الی ۵۰۰ لوکس بوده و نحوه تابش طوری باشد، که ایجاد خیرگی در چشم دانش آموزان ننمایند.
- ۵۹- میزان نور راهروها بایستی برابر ۱۵۰-۱۰۰ لوکس باشد.
- ۶۰- میزان روشنایی نور برای رخت کن ها، توالت ها و دستشویی ها باید ۱۰۰-۶۰ لوکس در نظر گرفته شود.
- ۶۱- درجه حرارت مناسب جهت کلاس ها بین ۲۰-۱۸ درجه سانتی گراد باشد.
- ۶۲- میزان رطوبت مناسب در کلاس ها ۶۰-۵۰ درصد باشد .
- ۶۳- گازهای حاصل از سوخت دستگاههای مولد حرارت به خارج از کلاس هدایت شود تا حداقل اکسیژن را برای سوخت کامل مصرف کند، خطر آتش سوزی، گاز گرفتگی وجود نداشته باشد و فضای کلاس را به طور یکنواخت گرم نماید .
- ۶۴- راه های منتهی به دربهای اضطراری خروجی، باید با رنگ سبز و با علائم ویژه مشخص گردد تا محل فرار اضطراری مشخص گردد .
- ۶۵- وسایل اضافی مثل میز، نیمکت، کمد ها و ... در مسیر درب های اضطراری وجود نداشته باشد.
- ۶۶- حتی الامکان وسایل سازه ای در مسیر درب های اضطراری مقاوم در برابر حریق باشد.
- ۶۷- وجود هر گونه حوض و حوضچه آب در محوطه مدرسه ممنوع است.
- ۶۸- دیوارها و کف کارگاه ها و آزمایشگاه ها بایستی از جنس مقاوم و قابل شستشو (کاشی، سرامیک، موزائیک و...) باشد، و کف لغزنده نبوده و دارای شیب مناسب به طرف کفشوی باشد.
- ۶۹- آزمایشگاه و کارگاه باید دارای دستگاه تهویه متناسب با حجم سالن، جهت تهویه هوا باشد.

- ۷۰- دستورالعمل ایمنی کار در آزمایشگاه و کارگاه مطابق با ماده ۸۵ و تبصره ماده ۹۶ قانون کار جمهوری اسلامی ایران و دستورالعمل ایمنی کار در آزمایشگاه و کارگاه نصب چند مورد تهویه در محل مناسب قابل رویت نصب گردد.
- ۷۱- هر مدرسه باید داری اتاق خدمات بهداشتی مجهز به تجهیزات کامل جهت انجام فعالیت های بهداشتی و تغذیه ای (معاینات بهداشتی درمانی دانش آموزان شامل بیماریابی ، بینایی سنجی ، شنوایی سنجی ، کمک های اولیه در مواقع بروز حادثه و ...) باشد.
- ۷۲- به منظور جلوگیری از ایجاد گرد و غبار در محیط مدرسه ، محوطه مدرسه باید با آسفالت یا بتون کف و نظایر آن مفروش گردد.
- ۷۳- مدارس همواره باید تشکیلاتی جهت پیگیری و حل مشکلات ایمنی (جلسه شورای بهداشت) با حضور کارکنان بهداشتی روستایی داشته باشند.
- ۷۴- جلسات فوق همواره (هر ماه یکبار) باید تکرار شود.
- ۷۵- مدیر مدرسه و مربی بهداشت موظف هستند همواره آمار حوادث را طبق فرم های استاندارد از مرکز بهداشت دریافت و ثبت نمایند.
- ۷۶- کلیه کودکان دوچرخه سوار باید مقررات دوچرخه سواری را یاد بگیرند.
- ۷۷- دانش آموزان باید از والدین خود درخواست کنند دوچرخه آنها را به چراغ ، بوق ، ترمز و ... مجهز کنند و مربی بهداشت مدرسه متولی این برنامه می باشد.
- ۷۸- در کلاس درس هر نیم ساعت یکبار دانش آموزان حداقل ۵ حرکت ورزشی اصلاحی ارگونومی انجام گیرد.
- ۷۹- والدین دانش آموز باید آموزش ایمنی کودکان و مدرسه را ببینند.
- ۸۰- لیست وسایل کمک های اولیه (طبق استاندارد) در مدرسه و کنار جعبه های کمک های اولیه نصب باشد.
- ۸۱- دانش آموزان طریق برخورد با حادثه برق گرفتگی را بدانند.
- ۸۲- دانش آموزان باید به منظور خطرات ناشی از ورزشهای سنگین در قالب شناسنامه سلامت، تست های ورزش را انجام داده و بر اساس نظر مربی در طی سال ورزش نماید.
- ۸۳- دانش آموزان نحوه پیشگیری از مسمومیت های سموم و مسمومیت های غذایی را بدانند.
- ۸۴- به منظور کاهش مخاطرات ناشی از خودکشی ، مدرسه باید برنامه های تفریحی مناسب در مدرسه و خارج از مدرسه نظیر اردوها ، کلاس های ورزشی، کلاس های تفریحی و سایر تجهیزات را برای دانش آموزان برگزار نماید.
- ۸۵- خرید و فروش و انجام بازی ها با ترقه و سایر مواد آتش زا در مدرسه و اطراف مدرسه و در مسیر مدرسه و خانه توسط دانش آموزان ممنوع است.
- ۸۶- اندازه بلندی و قد میزها ، به سن و قد دانش آموزان ، نوع درس با فراگیری آنها (کلاس درس ، اتاق مطالعه ، کتابخانه ، کلاس نقاشی ، رسم و ...) باید مطابق استاندارد شود.
- ۸۷- سطح میزها باید صاف و تمیز بوده و موجب خیرگی چشم ها نگردد.

۸۸- میز و صندلی ها یا نیمکت کلاس باید به گونه ای باشد که هنگام نشستن کف پای دانش آموز به آزادی به کف اتاق مماس شود و پستی نیمکت یا صندلی کمی به عقب متمایل بوده و با سطح نیمکت زاویه ای ۱۰۰ الی ۱۰۵ درجه داشته باشد . ضمناً بلندی میز باید در سطح ساعد دانش آموز قرار گیرد.

۸۹- میزهای آزمایشگاه باید به نحوی باشد که نسبت به حرارت و مواد شیمیایی مقاوم باشد.

۹۰- هرگز مواد شیمیایی آزمایشگاه نباید در ظروف سرباز قرار گیرند و مطابق با استانداردهای آزمایشگاهی در محل مناسب قرار گیرد.

۹۱- قبل از شروع فصل گرما ، شناور کولر و لوله منبع آب ذخیره پشت بام مرتباً کنترل گردد تا از صدمه زدن به سقف و ریزش تکه هایی از روکش سقف بر سر دانش آموزان جلوگیری شود.

۹۲- به منظور پیشگیری از زنگ زدگی، لق شدن و افتادن درب ها هر چند وقت یکبار باید دستگیره درها ، چفت و بست دستگیره های شیشه پنجره ها و لولای در، بررسی گردد . به خصوص لولاها باید در صورت نیاز روغن کاری شود.

۹۳- چنانچه برای استفاده بهتر از فضا بالاجبار نیاز به تغییر دیوارها و تیغه کشی می باشد، این کار با نظارت نیروهای فنی سازمان نوسازی مدارس یا تحت نظر مهندسین مشخص صورت گیرد و از اصلاحات غیر کارشناسانه خودداری شود.

۹۴- کانال های روباز آب و فاضلاب اطراف مدارس که در مسیر تردد دانش آموزان قرار دارد، باید بر اساس استانداردهای ایمنی اصلاح و تجهیز شده و دانش آموزان آموزش لازم را در این راستا ببینند.

۹۵- مدرسی که نزدیک بزرگراهها هستند باید زیر نظر کارشناس راهنمایی و رانندگی و اداره راه و ترابری نرده کشی و به گونه ای زنجیر کشی و تابلوهای مربوطه برای کنترل سرعت رانندگان نصب گردد و دانش آموزان آموزش لازم را توسط عبور از بزرگراه بدانند.

۹۶- مدرسه نباید در جوار بیمارستان، گورستان، زندان، خطوط راه آهن و بزرگراهها قرار داشته باشد.

۹۷- مدرسه باید خارج از حریم کابل های فشار قوی برق (هوایی یا زمینی) خطوط اصلی و فرعی گازرسانی ، پست های زمینی فشار قوی، پمپ بنزین، محل عرضه و فروش کپسول های گاز، انبارهای مواد محترقه، منفجره ترکیبات شیمیایی مانند کاغذ، پارچه، لاستیک، چوب، الیاف بافت و ... نیز در مسیر حوزه های آبریز فرعی و اصلی رودخانه واقع نشود.

۹۸- دیوارهای کلاس ها باید کاملاً خشک، بدون درز، صاف و حداقل تا ارتفاع کف پنجره از سنگ مناسب استفاده شده و بقیه سطح مطابق با جدول رنگ فضای آموزش و جداول نازک کاری رنگ آمیزی گردد و تمهیدات لازم جهت جلوگیری از انتقال صوت به کلاس مجاور انجام شود ۱. متر مربع سطح برای دیوارهای کلاس در نظر گرفته شود.

۹۹- برای هر دانش آموز در کلاس حداقل باید ۱/۲۵ متر مربع سطح در نظر گرفته شود.

۱۰۰- حداکثر ابعاد قابل قبول برای کلاس درس ۸ متر طول و ۷ متر عرض می باشد .ارتفاع سقف کلاس نباید از ۳ متر کمتر باشد. آنچه در این بخش توصیه شده ، شرایط ایده آل برای یک مدرسه است که مسلماً دیر یا زود باید به آن توجه گردد .همه ما باید کلیه امکانات و استعدادهای فردی و اجتماعی را برای یک دگرگونی در این زمینه بکار ببریم و نباید بعنوان اولیای بچه ها فقط ناظر باشیم و تمام معجزات را از اولیای مدارس ، انجمن اولیا و مربیان یا آموزش و پرورش بخواهیم. بنابراین با کمی تعاون ، همکاری و احساس مسئولیت متقابل اولیای بچه ها و انجمن اولیا و مربیان مدرسه می توان مشکلات را حل نمود.

کودکستانها و دبستان ها باغ های این مرز و بوم هستند و بچه های ما گل ها و میوه های این باغ می باشند. همه می دانیم که یک گل سالم شرایط رشد مناسب ، حفاظت کامل و باغبانی دلسوز می خواهد.

به امید آن روز

منابع:

- بزرگترها مواظب باشید(دکتر شبنم اصغری) تاریخ انتشار تابستان ۷۹
- مجموعه آموزشی رابطین بهداشت تاریخ انتشار ۱۳۷۸ ناشر: معاونت بهداشتی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- <http://salamat.ulc.ir> سامانه آموزش الکترونیک سلامت